газова промисловість», «Уголь Украины», «Физиология и биохимия культурных растений», «Енергетика и электрофикация», «Бібліотечний вісник», «Condensed matter physics», «Semiconductor Physics, Quantum Electronics & Optoelectronics», «Welcome to Ukraine».

Натомість НБУВ отримує періодичні видання, що публікуються Інститутом: «Comptes rendus de L`Academie des sciences. Ser. 2. Fas.a Sciences de la terre et des planetes» «Comptes rendus de L`Academie des sciences. Ser. 3. Biologies», «Comptes rendus de L`Academie des sciences. Ser. 4. Physique. Astrophysique», «Comptes rendus de L`Academie des sciences. Geoschience», «Comptes rendus de L`Academie des sciences. Palevol», «Comptes rendus hebdomadaires des seances de L`Academie des sciences Ser. C Sciences chimiques», «Comptes rendus hebdomadaires des seances de L`Academie des sciences Ser. D. Sciences naturelles», «Comptes rendus hebdomadaires des seances de L`Academie des sciences: Supplement aux series A-B-C-D Ser. V.A. Vie academique», «Annuaire pour ... [Academie des sciences. Institut de France]», «La lettre de L' Academie des sciences», «Bulletin bibliografiquedes public».

Останнім часом Інститут видав низку фундаментальних видань, наявних в його Бібліотеці. Серед наукових праць варто назвати: «L'Institut de France, le parlement des savants», Париж (1995); «Raconte-moi... l'Institut de France», Париж (2000); «Les estampes japonaises de Monet à Giverny», Париж, 2000; колекції фотографій Інституту Франції «Éclats d'histoire. Les collections photographiques de l'Institut de France 1839–1918», Париж (2003); «Le palais de l'Institut. Du collège des Quatre-Nations à l'Institut de France», Париж (2005); «Gloires de marbre», Париж (2005); «L'Institut de France», Париж (2005).

Отже, Інститут Франції є основною науковою установою країни, що має високий міжнародний авторитет. Складником Інституту, одним із «інструментів» виконання актуальних завдань його діяльності є Бібліотека, яка зберігає велике наукове та культурне надбання французького народу, популяризує наукове знання за допомогою традиційних засобів та інтернет-технологій, а також ознайомлює суспільство із науковою роботою академій наук, які входять до складу Інституту. Поставлені завдання реалізуються через призму міждисциплінарного підходу, обумовленого специфікою структури Інституту та різноплановою діяльністю академій наук, що його формують.

УДК 027(477):025.2

Тетяна Лога,
зав. сектору ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ФОНДІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті проаналізовано кількість та зміст видань української діаспори, що надходили до фондів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з 1993 р. (з часу існування Центральної освітянської бібліотеки) до 2010 р. Дослідження здійснювалося з метою систематизації інформації про книжкові зібрання, надані українською діаспорою, та популяризації творчої спадщини видатних письменників, педагогів і громадських діячів України, чиї імена повертаються на батьківщину завдяки співпраці з представниками українських осередків за кордоном. У результаті дослідження визначено основні напрямки роботи з фондом діаспорської літератури у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: діаспора, видання української діаспори, бібліотечний фонд, Центральна освітянська бібліотека, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського.

Роки, що минули з часу проголошення незалежності України, позначені відродженням української культури, переосмисленням та об'єктивним висвітленням історичних подій, що відбувалися на території нашої держави, усвідомленням сутності внеску у її розвиток незаслужено забутих діячів науки, освіти та літератури минулого. Велику роль у поверненні в Україну літературної та наукової спадщини цих особистостей відіграли бібліотеки, які впродовж років незалежності активно налагоджували співпрацю з українською діаспорою. У рамках науково-дослідної роботи за темою «Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського» (наук. кер. – Рогова П. І., канд. іст. наук) фахівцями цієї бібліотеки було досліджено кількість та зміст документів, подарованих їй українською діаспорою.

Актуальність цього дослідження полягає у необхідності систематизації інформації про українську літературу діаспори, яка зберігається у різних бібліотеках та архівах України, як шляхом створення традиційних

бібліографічних покажчиків, так і створенням зведеного електронного каталога. Це значно полегшить пошук інформації про письменників, науковців та громадсько-культурних діячів української діаспори реальним та віртуальним читачам, які досліджують цю тему.

Мета дослідження – аналіз кількості та змісту документів, подарованих українською діаспорою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також визначення основних напрямів роботи з цими документами.

Зазначимо, що українська діаспора – це збірне визначення української національної спільноти поза межами українських земель (української національної території), яка почуває духовний зв'язок з Україною. Назву «діаспора» (грец. походження – розпорошення, розсіяння) запозичено від євреїв, які здавна називали так всіх євреїв поза Палестиною [2].

Питання книжкових колекцій, подарованих українською діаспорою, досить актуальне у сучасній Україні і є об'єктом наукових досліджень у багатьох наукових бібліотеках та архівах. Зокрема, 2004 р. у рамках Днів науки у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (далі – НаУКМА) відбулася конференція «Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України», організована Науковою бібліотекою НаУКМА та НПБ України [5]. До участі в конференції долучилися представники багатьох бібліотек. У своїй доповіді директор НаУКМА Т. Ярошенко зробила короткий огляд найбільш цікавих з 30 колекцій, подарованих українською діаспорою бібліотеці та підкреслила унікальність інформації, яку містять ці зібрання [12]. Фахівці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського зберігають та опрацьовують колекції, надані представниками української діаспори у відділі зарубіжної україніки, діяльність якого висвітлила завідувач цього відділу Л. Дегтяренко. 2004 р. фонд відділу зарубіжної україніки НБУВ становив 25 575 одиниць зберігання [1]. На сучасному етапі фахівці відділу зарубіжної україніки працюють над створенням зведеного електронного каталогу «Зарубіжна україніка». Всього здійснено 3000 електронних бібліографічних записів, якими вже зараз може скористатись віддалений читач. У Національній парламентській бібліотеці у науково-бібліографічному відділі було створено покажчик змісту діаспорського комплекту журналів діаспори «Визвольний шлях» 1948–1998 рр., виданих у Лондоні. Створення цього покажчика значно полегшило читачам пошук раніше невідомих праць українських політиків, істориків, економістів, літературознавців, письменників, майстрів мистецтва, які містяться у журналах «Визвольний шлях» [3]. Особливо це актуально для інших бібліотек, які мають цей журнал, і для ДНПБ України ім. Сухомлинського зокрема. 2008 р. у

Національному університеті «Острозька академія», при якому діє Інститут досліджень української діаспори, відбулась ІІІ Міжнародна наукова конференція «Проблеми дослідження української діаспори», у роботі якої брали участь науковці з України, США, Канади, Білорусії, Польщі, Словаччини. Одна з секцій конференції була присвячена архівам та бібліотекам української діаспори у різних країнах світу, а також підкреслювалась важливість опрацювання колекцій, подарованих представниками української діаспори бібліотекам України [4]. 2009 р. завідувач відділу Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького Л. І. Саєнко захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за темою «Видавнича діяльність української діаспори в Австралії (1948–2008 рр.)», у якій також було досліджено питання надходження до бібліотек України діаспорської літератури з Австралії [11].

Головним завданням ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, заснованої 1999 р. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.1999 р. за № 2018, є формування повноцінного ресурсу для забезпечення фахових потреб освітян. З цією метою колективом бібліотеки постійно ведеться пошук ділових і творчих контактів з фондами, видавництвами, освітянськими закладами, а також з людьми, не байдужими до бібліотечної справи в Україні з різних куточків світу. Всі вони своїми подарунками сприяють поповненню бібліотечних фондів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Співпраця з українською діаспорою була ініційована директором ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Роговою ще 1993 р. – з часу заснування Центральної освітянської бібліотеки Інституту змісту і методів навчання Міністерства освіти України (ЦОБ ІЗМН), фонд якої з кінця 1999 р. став одним із складників інформаційного ресурсу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Центральна освітянська бібліотека була однією з перших бібліотек в Україні, що розпочала співпрацю з представниками української діаспори, які після проголошення незалежності України 1991 р. почали приїздити до нашої держави, брати участь у громадських заходах, конференціях, конгресах. Співпраці з діаспорою сприяло розташування ЦОБ у Київському будинку вчителя. 1995 р. за успіхи, досягнуті у розбудові ЦОБ, директор бібліотеки П. І. Рогова була нагороджена поїздкою до США з метою ознайомлення з роботою бібліотек країни та участі у XIV міжнародній конференції в Іллінойському університеті. Під час візиту до США П. І. Рогова відвідала редакцію газети «Свобода», налагоджувала зв'язки з українською діаспорою, українськими видавництвами в США, започатковуючи міжнародні зв'язки між ЦОБ і бібліотеками світу.

Інтерес до діаспорських видань був викликаний не тільки фінансовими проблемами комплектування фонду, а й унікальністю інформації, яку вони містили – праці та біографії видатних українських письменників, педагогів, науковців, державних та громадських діячів, імена яких були незаслужено викреслені за часів радянської влади. Змінивши українське громадянство, вони і за межами України намагалися зберегти українську мову, культуру й традиції. Центральній освітянській бібліотеці було подаровано чимало книг представниками української діаспори з Канади, США, Великобританії, Німеччини, Австралії.

Всього у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського нині зберігається понад 8000 документів, подарованих представниками української діаспори, що становить 2 % від загального фонду. Слід зазначити, що понад 7000 документів надійшло упродовж 1993–1999 рр. (період діяльності ЦОБ). Майже всі діаспорські видання зберігаються у приміщенні філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. За видами усі документи української діаспори поділяються на книги (70 %) та журнали (30 %). Найбільше документів одержано з Канади – 45 %, з США – 25 %, з Австралії – 20 %, а також з інших країн – 10 %. Ан алізуючи зміст цих документів, ми виділили документи суспільно-політичної галузі (45 %), педагогічної (15 %), мовознавства та літературознавства (10 %), а також художню літературу (30 %). Усі документи цих зібрань опрацьовано: здійснено облік, створено бібліографічний опис з подальшим внесенням карток до алфавітного та систематичного каталогів, а також до окремої картотеки подарункових видань української діаспори. 2000 р. ведення окремої картотеки припинилося у зв'язку із зменшенням кількості надходжень подарункових видань української діаспори до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Ведення такої картотеки необхідно відновити, а також зазначати в електронному каталозі, ким була подарована книга. Систематизація документів здійснювалася згідно ББК із зазначенням країни, де документ було видано. Кожний документ, який надійшов до фонду у період з 1993 по 1999 рр., має ярлик, з якого можна дізнатись, чий це подарунок. Деякі документи, подаровані представниками української діаспори, мають дарчі написи. Збереження документів, подарованих українською діаспорою, вимагає чіткого дотримання температурного режиму та відповідної вологості. Особливо це стосується книжок, виданих з поч. XX ст. до 50-х рр. XX ст., що і раніше перебували в умовах, непридатних для довготривалого зберігання документів та мають незадовільний стан. Кількість таких документів серед літератури, подарованої українською діаспорою, становить 40 %.

Слід зазначити, що матеріали книжкових зібрань, подарованих українською діаспорою, широко використовуються як читачами, так і співробітниками бібліотеки під час підготовки науково-бібліографічних покажчиків, роботи над науковими статтями, створення тематичних та персональних виставок, присвячених таким особистостям, як М. Грушевський, Я. Славутич, С. Сірополко, І. Огієнко, О. Олесь, С. Русова, Х. Алчевська, М. Зеров, Л. Биковський. Упродовж восьми років директор Центральної освітянської бібліотеки П. І. Рогова спільно з доктором філологічних наук, професором, лауреатом Національної премії імені Т. Шевченка Ф. П. Погребенником була організатором і ведучою циклу вечорів «Визначні жінки України» у Київському будинку вчителя. До проведення заходів залучалися науковці як з України, так і з-за кордону, відомі педагоги, діячі культури і мистецтва, актори, художні колективи. Ф. П. Погребенник творчо, вдумливо, прискіпливо і талановито готував сценарії та доповіді про невідомих або маловідомих визначних жінок України. Використовуючи літературу, подаровану українською діаспорою, співробітники ЦОБ готували книжкові виставки до цих вечорів, присвячених життю та діяльності Н. Кобринської, У. Кравченко, М. Вовчок, Г. Барвінок, О. Пчілки, Г. Журби, О. Басараб.

Часто діаспорськими виданнями цікавляться студенти, аспіранти та науковці, чиї дослідження стосуються літератури, історії та освіти. Адже подаровані зібрання містять інформацію про особистостей, чиї імена після довгого забуття з'являються у програмах середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладів України, а інформацію про них та їх праці знайти дуже складно – в Україні вони майже не видавались, або ж видання були знищені у роки радянської влади. Так, наприклад, зібрання документів, подароване доктором політології, полковником армії США у відставці Степаном Дмитровичем Олійником, містить твори І. Багряного, В. Барки, М. Брайчевського, Л. Винара, Р. Рахманного, У. Самчука, Є. Сверистюка, О. Солженіцина, книги з літературознавства, присвячені творчості І. Франка, І. Дзюби, І. Світличного, В. Стуса, які були видані в Торонто, Монреалі, Нью-Йорку, Мюнхені, Вінніпезі, Парижі, а також журнали «Український вісник», альманахи Українського Народного Союзу. Протягом 1993–1999 рр. Центральна освітянська бібліотека була одним з перших популяризаторів творчості Романа Рахманного (літературний псевдонім видатного публіциста Романа Олійника) в Україні. Проведення за участі С. Олійника (брата Романа Рахманного) літературних вечорів, презентацій книжок Романа Рахманного, розповсюдження їх серед бібліотек держави – всі ці заходи відкрили Україні ім'я видатного публіциста,

поглибили знання освітян, бібліотекарів, широкої громадськості нашої країни про життя і діяльність письменника-патріота. Нині цю місію продовжує ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, фонд якої 2000 р. поповнився ще одним дарунком Степана Дмитровича – п'ятитомною англомовною «Енциклопедією українознавста», сучасним доповненим виданням десятитомної «Енциклопедії українознавства», виданої в Сарселі (Франція) у 1955–1989 рр. Степан Олійник подарував нашій бібліотеці й 20-томне видання англомовної енциклопедії «Британіка», комп'ютерну техніку, а також фортепіано, яке зараз знаходиться у приміщенні філії бібліотеки [7]. 2003 р. у с. Піддністряни на Львівщині, де народився Степан Дмитрович та два його брати, які теж зробили вагомий внесок у розвиток незалежної України, новозбудованій школі було присвоєно ім'я братів Олійників [8]. У нашій країні Степан Олійник відомий також як професіонал військової справи. 2006 р. Міністр оборони України нагородив полковника у відставці армії США Степана Олійника відзнакою «Знак пошани». Цю високу нагороду від імені глави українського оборонного відомства у приміщенні Посольства України в Сполучених Штатах Америки доктору політології Степану Олійнику вручив Надзвичайний і Повноважний Посол України в США. Дякуючи за нагороду, Степан Олійник у листі до Міністра оборони України написав: «Я почуваюся щасливим через те, що Бог дозволив мені дожити до того віку, коли я бачу Україну вільною та самостійною державою зі своїми власними Збройними Силами. Я дякую Йому за те, що маю можливість зробити скромний внесок у розбудову цих Збройних Сил» [13].

Численним за кількістю й цікавим за змістом є зібрання документів, подароване професором Ратгерського університету США, істориком, членом Американської асоціації сприяння розвитку науки, Української академії мистецтв і наук Тарасом Григоровичем Гунчаком, який народився 1932 р. у с. Старе Місто Тернопільської області. Всього зібрання містить 1250 книг з всесвітньої історії, політології, історії України, історії православної української церкви, етнографії, літературознавства, художню літературу, праці Тараса Гунчака. Більшість з цих книг видані за кордоном, частина з них – англійською мовою. Наприклад, книга Т. Гунчака «The Ukraine, 1917–1921: A Study in Revolution», у якій відображено революційні події в Україні, була видана Гарвардським університетом (США) англійською мовою 1977 р. Серед книг з літературознавства привертає увагу «Історія української літератури» Володимира Радзикевича, видана українською мовою 1955 р. видавництвом «Батьківщина» у Детройті (США). Серед письменників, творчість яких аналізується у цьому виданні,

– Б. Антоненко-Давидович, Є. Маланюк, У. Самчук, Н. Кобринська, О. Олесь та багато інших, чиї імена знову повернулись в Україну саме завдяки діяльності української діаспори, яка створювала видавництва української книги, відкривала недільні школи та українські церкви у різних країнах світу. Книжкову колекцію, подаровану Т. Гунчаком, розміщено в читальній залі, а інші – у книгосховищі філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відповідно до розділів ББК. З часу проголошення незалежності України 1991 р. Тарас Гунчак неодноразово відвідував батьківщину, читав лекції у вищих навчальних закладах, брав участь у різних громадсько-політичних заходах, присвячених питанням історії України та сучасним проблемам українського суспільства. 2006 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та Київським будинком вчителя була проведена презентація книг Т. Г. Гунчака «Україна XX століття», «Мої спогади – стежки життя», виданих у видавництві «Дніпро» 2005 р. Презентацію провели директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова та директор Інституту українознавства МОН України Петро Кононенко [6]. У рамках цього заходу була підготовлена книжкова виставка праць Т. Гунчака та документів, подарованих Тарасом Григоровичем ЦОБ та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Український патріот Дмитро Гулей з Канади подарував бібліотеці 132 книги, серед яких – художні твори, історично-мемуарний збірник «Броди і Брідщина», виданий у Торонто 1988 р., праці з літературознавства, «Антологія української поезії» В. Державина, видана у Лондоні 1957 р., переклад українською мовою повісті М. Гоголя «Тарас Бульба», виданий у Канаді 1964 р., праці І. Огієнка, С. Русової. Особливу увагу привертає книга «Українські приказки, прислів'я і таке інше», впорядкована Матвієм Номисом, доповнена і перевидана самим Дмитром Гулеєм.

Невеликою, але змістовною є колекція, подарована вдовою Івана Бондарчука – педагога, письменника й громадського діяча з Канади. У цій колекції з 17 примірників представлено читанки для початкової школи, підготовлені І. Бондарчуком, його художні твори. 2000 р. за ініціативи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відбувся урочистий вечір, присвячений 90-річчю з дня народження Івана Бондарчука [9], до якого співробітниками ЦОБ було підготовлено книжкову виставку праць І. Бондарчука, що є у фонді бібліотеки.

Упродовж 1993–1996 рр. відома українська письменниця Докія Гуменна (1904–1996), яка проживала в США, подарувала нашій бібліотеці 47 примірників своїх творів. З Докією Гуменною особисто листувалась директор ЦОБ П. І. Рогова. Письменниця надіслала свої книги не тільки

для Центральної освітянської бібліотеки, а й для розповсюдження серед інших бібліотек України. Сім'я відомого мовознавця Святослава Караванського передала до фонду бібліотеки 178 книг з історії та літературознавства, серед яких – праця Миколи Зерова «Лекції з історії української літератури (1798–1870)», видана у Канаді 1977 р., роботи з мовознавства самого С. Караванського. Також у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є книжкові зібрання, подаровані бібліотеці відомим громадським діячем української діаспори у США, педагогом і бібліотекознавцем, провідним спеціалістом відділу україніки Бібліотеки Конгресу США Богданом Ясінським (780 примірників), професором літературознавства, поетом Яром Славутичем з Канади (264 примірники), письменником з США Юрієм Тарнавським (94 примірники). Крім того, до фонду ДНПБ України надійшли книжкові зібрання від громадських організацій та видавництв української діаспори різних країн світу: від Конгресу Українських націоналістів (75 примірників), Британської Ради в Україні (360 примірників), Української громади м. Сіетла (510 примірників), видавництва «Смолоскип» ім. В. Симоненка з Канади (408 примірників), Української діаспори Канади (67 примірників), Української діаспори Німеччини (10 примірників), Злученого українсько-американського допомогового комітету (80 примірників), Української центральної шкільної ради Австралії (407 примірників), Української шкільної Ради Америки (1745 примірників).

Особливо цікаву інформацію містять книжкові зібрання, подаровані шкільними радами, що діяли в США та Австралії. Організовуючи українські школи за кордоном, у тому числі суботні й недільні, вихідці з України створювали українські підручники, програми та методичні рекомендації щодо викладання предметів українською мовою. В Австралії була створена Українська центральна шкільна рада Австралії, а в США – Українська шкільна Рада Америки. Головним завданням цих організацій є зв'язок з українськими школами та координація їх діяльності в межах країни. Від Української центральної шкільної ради Австралії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського одержала в подарунок багато посібників з української мови та літератури, з історії України. Українська шкільна Рада Америки подарувала ЦОБ праці талановитого українського педагога Г. Ващенка, видані у Мюнхені та Лондоні, працю Г. Васьковича «Шкільництво в Україні (1905–1920)», видану у Мюнхені 1969 р., багато книг з літературознавства, історії України, методики викладання української мови та літератури, підручники та хрестоматії для початкової школи, художні твори. Звичайно, орфографія та лексика навчальних посібників,

наданих шкільними радами, дещо відрізняються від зразків сучасної української мови, що зумовлено впливом діалектів різних місцевостей України та різним часом виїзду з України авторів статей. Але зміст цієї навчально-методичної літератури цікавий сучасним українським викладачам та студентам перш за все з точки зору історії розвитку української освіти за рубежем та різноманітністю методик, які використовуються для навчання української мови в умовах іноземного середовища.

Крім книг фонд ЦОБ, а нині – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, також поповнюється періодичними виданнями української діаспори. З 1993 р. від видавництва Шкільної Ради Америки надходить часопис «Рідна школа», на сторінках якого друкуються статті, присвячені діяльності українських шкіл діаспори, творчості відомих українських письменників, педагогів, діячів мистецтва. Директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова неодноразово надсилала листи голові Шкільної Ради в США Євгену Федоренку, у яких дякувала за надіслані бібліотеці книги та журнали, а також висловлювала пропозицію щодо розміщення на сторінках часопису «Рідна школа» інформаційних матеріалів з актуальних питань розвитку освіти в Україні, підготовлених науковцями нашої бібліотеки [10].

Серед періодичних видань діаспори особливо цікаву інформацію містить журнал «Визвольний шлях» (1954–2002 рр.), надісланий Українською видавничою спілкою з Лондона. «Визвольний шлях» – це суспільно-політичний і науково-літературний місячник, у якому публікуються праці відомих українських письменників, науковців, висвітлюються визначні події з громадсько-культурного життя української діаспори. Аналізуючи зміст номерів журналу «Визвольний шлях», ми знаходимо необхідну інформацію про особистостей, які багато зробили задля збереження та розвитку української мови, науки та культури в умовах зарубіжжя. Наприклад, готуючи інформаційно-бібліографічний ресурс з циклу «Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці та книгознавці України та світу», розміщений на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, матеріали, присвячені життю та діяльності Л. Ю. Биковського, якому 2010 р. виповнилося 115 років, науковці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського знайшли у журналі «Визвольний шлях» праці цього талановитого бібліотекознавця та інформацію про його життя та діяльність.

Також особливу увагу привертають календарі-альманахи українського тижневика «Новий шлях» 50–90-х рр. XX ст., видані у м. Торонто в Канаді. На початку кожного календаря-альманаху вміщено Церковний календар

та Український історичний календар, де відображено основні річниці історичних подій та ювілейні дати відомих особистостей України. Далі у календарі-альманасі подано статті, присвячені найбільш визначним датам. Наприклад, у виданні за 1997 р. вміщено статті про письменників І. Франка та Ю. Клена, політичного та громадського діяча С. Петлюру, за 1999 р. – про композитора В. Барвінського, музеєзнавця та етнографа В. Кобринського, про події під Крутами, які довго замовчувались радянською владою, та багато інших статей, що містять унікальну інформацію. На жаль, поки що ці альманахи ще не мають бібліографічного розпису змісту, але у планах бібліотеки є подальше аналатичне опрацювання подібних видань і введення інформації в обіг.

Слід зазначити, що ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського співпрацює зі Шкільними Радами США та Австралії, іншими громадськими організаціями, видавництвами та окремими представниками української діаспори. Так, упродовж 2000–2010 рр. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського отримала близько 1000 прим. діаспорської літератури. З 2000 по 2010 рр. у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з об'єктивних і суб'єктивних причин не велася окрема картотека видань, подарованих українською діаспорою, не здіснювалося наклеювання на документи ярликів із зазначенням особи або організації, якими їх було подаровано, що значно ускладнювало пошук цих документів у процесі аналізу діаспорської літератури. З 2005 р. (з часу появи у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського електронного каталогу) у загальному електронному каталозі здійснюються електронні бібліографічні записи документів, подарованих українською діаспорою, але без зазначення автора подарунку.

Отже, аналіз книжкових колекцій, подарованих ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського українською діаспорою, дав підстави до висновку, що зміст літератури діаспори сприяє поверненню в Україну творчої спадщини талановитих письменників, педагогів, політиків, науковців та діячів мистецтва, а подальша робота з виданнями української діаспори полягає у:

- здійсненні ретрокаталогізації цих видань шляхом введення їх у електронний каталог із зазначенням особи або організації, яка зробила подарунок, з метою участі у створенні зведеного електронного каталогу «Зарубіжна українiка»;
- відновленні ведення окремої картотеки видань, подарованих українською діаспорою як в головному приміщенні, так і на філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

- наклеюванні на видання ярлика із зазначенням автора подарунку;
- здійсненні аналітико-синтетичного розпису діаспорських журналів, часописів, збірників праць для подальшого створення бібліографічних покажчиків, можливо у співпраці з іншими бібліотеками, які мають аналогічну літературу;
- популяризації документів шляхом організації тематичних та персональних книжкових виставок, зустрічей, які мають привернути увагу читачів до здобутків української діаспори;
- дотриманні відповідного фізико-хімічного, біологічного та санітарно-гігієнічного режиму зберігання документів;
- за можливості – виділенні окремих приміщень, стелажів для розміщення таких колекцій з метою зручності користування документами та забезпечення їх задовільного фізичного стану.

Список використаних джерел

1. *Дегтяренко Л.* Огляд джерельної бази видань діячів української діаспори з фонду відділу зарубіжної україніки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Л. Дегтяренко, О. Супронюк // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України : зб. матеріалів конф. / уклад. : Н. В. Казакова, О. О. Мастіпан. – К., 2004. – С. 30–36.
2. Енциклопедія українознавства / гол. ред. : В. Кубійович. – Львів : Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, 2000. – Т. 9. – С. 33–54.
3. *Кононенко В.* Бібліографічне опрацювання змісту журналу «Визвольний шлях» / В. Кононенко // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України : зб. матеріалів конф. / уклад. : Н. В. Казакова, О. О. Мастіпан. – К., 2004. – С. 26–29.
4. *Мушинка М.* ІІІ Міжнародна наукова конференція «Проблеми дослідження української діаспори» / М. Мушинка // Український історичний журнал. – 2008. – № 6. – С. 225–227.
5. Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України : зб. матеріалів конф. / уклад. : Н. В. Казакова, О. О. Мастіпан. – К., 2004. – 110 с.
6. *Рогова П. І.* Державна науково-педагогічна бібліотека – науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН і АПН : концептуальні засади діяльності : [про презентацію книг Тараса Гунчака] / П. І. Рогова // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2006. – № 5. – С. 50–59 : фотогр.
7. *Рогова П.* Життя, сповнене праці і роздумів : [про доктора політології, полковника армії США С. Олійника] / П. Рогова, Л. Ніколюк // Освіта України. – 2005. – 19 лип. (№ 53 / 54). – С. 9.
8. *Рогова П. І.* Нова школа у Піддністрянах / П. І. Рогова // Освіта України. – 14 трав. (№ 37). – С. 11.

9. *Рогова П. І.* Повертаємо забуті імена : [про уроч. вечір, присвяч. 90-річчю від дня народж. Івана Боднарчука (1900–1990) – педагога, письменника, громад. діяча з Канади] / П. Рогова, М. Талалаєвська // Пед. газета. – 2001. – Січ. (№ 1). – С. 8.

10. *Рогова П. І.* [Подяка за часопис «Рідна школа» : лист Павли Рогової Євгену Федоренку, голові Шкіл. Ради в США, за подар. кн. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського] /П. І. Рогова // Рідна шк. (США). – 2002. – С. 32.

11. *Саєнко Л. І.* Видавнича діяльність української діаспори в Австралії (1948–2008 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Л. І. Саєнко; НАН України; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – К., 2009. – 18 с.

12. *Ярошенко Т.* Колекції діячів української діаспори у фондах наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» / Т. Ярошенко // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України : зб. матеріалів конф. / уклад.: Н. В. Казакова, О. О. Мастіпан. – К., 2004. – С. 14–25.

13. Міністр оборони України нагородив полковника у відставці армії США Степана Олійника відзнакою «Знак пошани» [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – [К.], 2006. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=28393878. – Назва з екрану.

УДК 016:37.01:159.9(477)”20”

Лариса Пономаренко,
зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

АНАЛІЗ СИСТЕМИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ (2005–2009 рр.)

Представлено результати аналізу бібліографічних видань України з питань педагогіки і психології, які було видано впродовж 2005–2009 рр. в Україні, за тематичними та видовими ознаками.

Ключові слова: система бібліографічних видань, поточні бібліографічні видання, ретроспективні бібліографічні видання, інтеграція галузевих бібліографічних ресурсів.

З утворенням незалежних суверенних держав радянську систему педагогічної бібліографічної інформації було зруйновано, а за роки розбудови незалежної України створення власної системи бібліографічних посібників гальмувалося як матеріальними проблемами, так і недостатнім рівнем науково-методичного забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Бібліографічні покажчики з питань педагогіки і психології у повному обсязі не були об’єктом спеціального дослідження. Відомості про них можна знайти як в окремих публікаціях Т. В. Добко, В. І. Лутовинової, П. І. Рогової, Л. О. Пономаренко, так і у монографії В. І. Лутовинової, підручнику Г. Швецової-Водки, дисертаційних дослідженнях Л. Черепухи, О. Чорної, С. Шматової, в яких проаналізовано питання інформаційного забезпечення фахових потреб освітян. Однак ці дослідження є локальними, частковими і не відображають сучасний стан розвитку педагогічної бібліографії.

Слід відзначити поетапну і послідовну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у напрямі формування галузевого інформаційно-бібліографічного ресурсу, складником якої є бібліографічні видання як власні, так і бібліотек освітянської мережі. Система галузевих бібліографічних посібників різних типів і видів у паперовому та електронному вигляді була предметом дослідження уже у першому